

Preživljamo v kulturi. Živimo za kulturo. Vse, vse beži v kulturo!

Spoštovane navzoče, spoštovani navzoči!

Praznujemo slovenski kulturni praznik, oznaka, ki je za koroške Slovenke_Slovence preroška.

O kulturi ne moremo govoriti izven sistema, v katerem deluje in na katerega vpliva. Kultura ni lagodni konjiček sodobnih Oblomov, ampak sila, ki lahko bistveno krmili politične in družbene valove. Kdor kulturo ustvarja, to stori za nekaj v korist ali pa v škodo čemu. Če kličeš v brezno, ne ustraši se odmeva.

Kultura je v njeni osnovi politična, posebej še v Avstriji, posebej na Koroškem. Robert Menasse je opisal nastajanje avstrijske identitete po drugi svetovni vojni. Potrebno je bilo ustvariti novo samočutje in samozavest za republiko. Večina Avstrijcev_Avstrijk je bila pred vojno naklonjena anšlusu, ga podpirala. Druga republika naj bi nastala na isti zemlji, z istimi ljudmi, ampak pod slabšimi pogoji – vojne škodbe, vojne travme, vojni imidž.

Kakšna država naj torej nastane? Kako je možno spraviti ljudi do tega, da se identificirajo s to novo, samostojno državo?

Poznamo dve definiciji nacije: Prva, revolucionarna, definira nacijo po vrednotah. Po francoski revoluciji, je vsaka, ki se je strinjala s francosko ustavo in z idejami razsvetljenstva lahko postala Francozinja_Francoz. Druga definicija pa je romantična, nemška. Pripadniki_pripadnice romantične nacije imajo isto kri, poreklo, jezik, vero in kulturo.

Kaj pa Avstrija? Po eni strani, slediti nemški ideji ni bilo možno, po vojni se je Avstrija namreč hotela distancirati od Nemčije. Pridno je brkljala na mitu prve žrtve. Po drugi strani, ji pa tudi ni ustrezala revolucionarna ideja – saj bi se potem lahko kdorkoli razklicala za Avstrijko_Avstrijca. Ko se je Avstrija razglasila kot republika, je postala mešano, hibridno bitje. »Zbudi se!« je zaklicala provizorična državna vlada in v odmevu groma je vstalo Frankenštajnsko bitje – kulturna nacija!

Kulturna nacija slavi svoje pokrajine – lesketajoča se jezera in vrtoglave gore. Kulturna nacija hvali svoje športnike_športnice – Karla Schnabla in Franza Klammerja. Kulturna nacija slavi svoje jezike – nemščino in ---.

Kajti če definiriaš deželo po kulturi, se stavi vprašanje: Čigava kultura?

Historično gledano je Avstrija manjšine vedno zaznala kot grožnjo za avstrijsko identiteto. Kajti s priznanjem manjšin kolabira iluzija o neki homogenosti avstrijske kulture. Za državo, ki vlačí za seboj kraljevski plašč propadle habsburške monarhije - nepredstavljivo.

Manjšine so torej dozorele na obronkih države. Iztrgale so zemljo morju in spremenile orožje izključitve v orodje samoopolnomočenja. Koroške Slovenke_ Slovenci so ustvarile živčni sistem kulturnih iniciativ, organizacij, društev, ki prepredajo celotno Južno Koroško. V 1970ih letih se je ustanovila glasbena šola na Koroškem in kmalu so sledili oddelki v Rožu, Podjuni in na Zili. V zlato dobo kulturnega ustvarjanja se je skoraj vsaka vas lahko bahala z gledališko ali lutkovno skupino, z glasbenimi ekipami, terceti, kvarteti, kvinteti, zbori. Slovenske narodne pesmi so tako ganljive, da se njim celo nemško nacionalni zbori ne morejo upirati in sramežljivo izklicnejo: »Koroške narodne pesmi so edinstvene, ne glede na to, v katerem jeziku jih pojemo.« Tudi v literaturi uspevamo – Bachmannova se je kar še enkrat zaljubila v koroško Slovenko.

Franz Fanon piše: »Človek, ki poseduje jezik, poseduje tudi svet, ki ga ta jezik izraža in implicira.«¹ Jedro slovenskega kulturnega dejanja je bil vselej jezik. Gradili smo sisteme in okvire, v katerih je bilo možno živeti slovenščino. V tistih, se je izražal manjšinski svet, v tistih je možno zaznati in izražati manjšinski pogled na svet. V koroško-slovenski kulturi so se roke odvezale in možno je postalo ustvarjati, biti.

V deželi, ki nikoli ni omogočila drugega življenja, kot nemškega, so uporniške celice gojile zelena polja. In tako je s časom geslo »Z jezikom smo ali nismo« postalo »S kulturo smo ali nismo«.

Ves ta preteklik! Hudič, v sedanost.

---

¹ »Ein Mensch, der die Sprache besitzt, besitzt auch die Welt, die diese Sprache ausdrückt und impliziert.«
Fanon, Frantz (2013,2016): *Schwarze Haut, weiße Masken*. Wien/Dunaj: Turia + Kant, str. 16.

Tudi na Koroškem je prispela globalizacija in z njo politika identitet. Identitetna politika je postala nepričakovana kulturna sila. Identiteta postane v hiperkapitalizmu blago, s katerim je treba gospodariti.

Čeprav ima Koroška do Slovencev_Slovenk mačehovsko razmerje, postane manjšina v eri identitetske profilizacije odlična potrošna dobrina. Slovenska manjšina je danes namreč večinoma iz srednjega sloja, bela, izobražena in krščanska, toda ravno dovolj »eksotična«.

Toda, ali je možno kar tako zgladiti mučne politične prepire zadnjega stoletja? Na primer, ko so edine partizanke_partizani se z orožjem upirale proti nacionalsocialisti in prinesle ideje enakopravnosti, samoodločbe in socialne pravice v naše kraje? Ko je COBRA nosila študente_študentke iz deželne vlade, ker so demonstrirale za dvojezične šole? Ko so nekateri divje povozili enojezične table? Ko so dijaki_dijakinje vstale v deželnem zboru, da bi se branile proti odločitvi, da je Koroška le enojezična?

Seveda, vse to bi bilo težavno in kočljivo, kot hoja na nožu za britje.

Dejstvo pa je, da je enostavno. Popolnoma enostvano.

Asimilacijski pritisk, represija in protislovenske kontinuitete so vzdržale strupno klimo za manjšino. Slovani so se naselili na Koroškem od leta 590 naprej in do danes zastopniški manjšinski in deželni politiki ni uspelo oživeti enakopravnost med nemško in slovensko narodno skupnostjo.

Ali naj zahtevamo naše ustavne pravice? – Saj zahtevamo!

Ali naj trpimo za neki »narod«? – Saj trpimo.

Ali naj umiramo? – Umiramo!

Umiramo, ker v letu 2023 ne obstaja primeren politični, socialni, izobraževalni in kulturni okvir, da bi slovenska manjšina lahko preživela. V letu 2020 se je izvedlo v dvojezičnih ljudskih šolah povpraševanje, koliko otrok še doma govori slovensko. Na celem Koroškem jih je v eni generaciji še okoli 180 slovenskogovorečih otrok. Na Zili le pest otrok še obvlada ziljsko narečje.

Če se razvoj tako nadaljuje, slovenska narodna skupnost ne bo doživela naslednjega stoletja. In zato smo dragoceni. Koroška je področje delovanja manjšine zožila na kulturo in umetnost. Rada nam financira projekte in prireditve, nam položi lovorov venec na glavo in obeše zlato okoli vratu. Nemočni sovražnik ni sovražnik, ampak material. Koroška manjšince_manjšinke

razstavlja kot zadnje eksemplarje umirajoče zvrsti. Koristi ji, če ustvarjajo kulturo, umetnost. S temi deli bo polnila bodoče muzeje.

Zato je ta zadeva za Koroško enostavna, rešena. Lahko manjšino uživa, konzumira, požre.

Narodna skupnost do danes noče priznati propada, ki se že dogaja, ker se skrbi za svojo politično moč. Kakšno politično moč? Kar se nam danes prizna, se nam prizna iz bontona. Edini maneverski prostor, ki nam je ostal, je kultura. Veliko vprašanje v naslednjih letih bo, kako ga bomo uporabljali.

Ljudje pravijo, da sta umetnost in kultura načina nesmrtnosti. Samo tako se ne vdamo pozabljanju. Toda zakaj bi se živi zakopali v grob?

Ta beg v kulturo se mora končati. Kultura namreč ni kraj, ampak orožje! Vzemimo kulturni meč, kopje v dlan in borimo se za preživetje naše zgodovine, našega jezika, naše manjšine!

Če manjšina preživi, naj koroške Slovenke_ Slovenci prihodnjega stoletja s Srečkom Kosovelom pripovedujejo o današnjem času:

»Zato smo zapustili prašne muzeje, koder smo se učili državnih himen, in zapeli v svobodnem polju himno človeku osvoboditelju samega sebe. Zapustili smo filozofske sobe in vso tujo učenost in stopili na ulico, in glej: v vsakem obrazu, v vsakem koraku, v vsaki senci je bilo zapisano življenje. *In v vsaki naši želji je bilo zapisano: bodi.*«²

---

² Kosovel, Srečko (2013, 2016): *#Človek*. Ljubljana: Sanje, str. 64.